

Олександр МАЗУР

Національна академія державного управління
при Президентові України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ

Аналізуються сутність і зміст поняття «адміністративний процес» в органах публічного управління в Україні. Увага зосереджується на організаційному аспекті адміністративного процесу. На підставі напрацювань науковців розглядаються шість існуючих підходів до розуміння поняття (перший підхід стосується діяльності винятково судових установ, а інші – організаційної та правозастосовчої діяльності органів публічного управління), які подано у вигляді схеми. З точки зору досліджень публічного управління відокремлюються групи основних ознак досліджуваного поняття в площині внутрішньої (закритої ззовні) діяльності органів публічної влади. Пропонується та обґрунтовується нове тлумачення терміна «адміністративний процес», що відображає сучасні реалії здійснення публічного управління.

Ключові слова: публічне управління, адміністративний процес, адміністрування, органи публічного управління, адміністративна діяльність.

Oleksandr Mazur. Administrative process in public authorities: essence and content concept

The essence and content of the concept «administrative process» in public authorities in Ukraine are analysed. The emphasis is focused on the organizational aspect of the administrative process. On the basis of the researches of the scientists, the overview of the six existing approaches to the understanding of the concept is presented (the first approach concerns the activity of exclusively judicial institutions, others – the organizational and law-enforcement activities of the public administration authorities), which are presented in the form of a scheme. From the point of view of public administration research, the groups of the main features of the investigated concept in the internal (closed from the outside) activity of public authorities are separated. A new interpretation of the term «administrative process» is formulated and substantiated, reflecting the current realities of the implementation of public administration.

Key words: public administration, administrative process, administration, public authorities, administrative activity.

На сучасному етапі державотворення особливо актуальною є проблема трансформації системи управління суспільними процесами з упровадженням нових форм та інструментів діяльності управлінців. Проте в умовах реформування публічного управління в Україні серед іншого постає необхідність чіткої визначеності поняття «адміністративний процес». Адже будь-які зміни в системі публічного управління потребують насамперед чіткого опису змісту діяльності в органах публічного управління і пов'язаних із цим процесів і процедур. Ця проблема заслуговує на особливу увагу, оскільки за умови її теоретичного розв'язання з подальшим наданням практичних рекомендацій можна буде уникнути низки перешкод під час функціонування та подальшого розвитку реформованої державної служби в Україні.

Висвітлення проблеми знайшло відображення в дослідженнях таких учених: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, В. В. Баштанник, М. М. Глуховець, Л. Ю. Гордієнко, Н. Л. Губерська, М. В. Джафарова, С. Л. Кирій, Т. О. Коломоєць, О. В. Кононенко, Ю. Д. Кунєв, В. М. Мартиненко, А. І. Миколенко, О. В. Музи, В. Г. Перепелюк, В. Ф. Пузирний, М. М. Тернушак, Ю. М. Фролов, В. Ю. Шильник та ін. У їх працях розкрито поняття «адміністративний процес» здебільшого через призму Кодексу адміністративного судочинства України та Кодексу України про адміністративні правопорушення як юридичний процес. Але при цьому деякі вчені

приділили увагу і управлінським аспектам поняття як усталеним. Однак, на нашу думку, існує потреба надати чітке визначення для об'єднання всіх дефініцій або їх розмежування з новим тлумаченням понять. Водночас з урахуванням зазначених вище потреб сьогоденної державно-управлінської практики необхідно конкретизувати поняття «адміністративний процес» як відображення внутрішнього боку діяльності органів публічної управління.

Мета статті – проаналізувати сутність і зміст поняття «адміністративний процес» в органах публічного управління в Україні та обґрунтувати нове тлумачення цього терміна з урахуванням сучасних реалій здійснення публічного управління.

Поняття «адміністративний процес» має різні тлумачення, що обумовлено відмінністю в поглядах авторів цих визначень, різних підходів до суті власне управління та інших факторів. Енциклопедичне тлумачення поняття «адміністративний процес» зводиться до широкого та вузького значень. Так, у широкому розумінні це – регламентований законом порядок діяльності органів виконавчої влади стосовно реалізації покладених на них функцій, у вузькому – регламентований законом порядок діяльності органів (служб, осіб) адміністративної юрисдикції та судових установ стосовно розгляду справ про адміністративні правопорушення. У вузькому розумінні адміністративний процес є тотожним поняттю адміністративного провадження, являючи собою один із видів (поряд із кримінальним та цивільним процесами) юридичного процесу в цілому. У широкому розумінні істотними ознаками поняття є головні стадії адміністративного процесу: визначення завдання; підготовка до прийняття управлінського рішення; прийняття рішення; доведення його до адресатів та організація виконання; контроль виконання прийнятих рішень [14, т. 1, с. 53]. Тобто вузьке значення цього терміна стосується передусім юридичної галузі, а широкі – управління в цілому.

Слід зазначити, що в Кодексі адміністративного судочинства України поняття «адміністративний процес» визначено як правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства [7]. Це тлумачення якраз і ілюструє вузьке значення терміна.

У працях юристів-дослідників спостерігаємо різні трактування змісту поняття «адміністративний процес», які полягають у різному тлумаченні з позицій класифікації (неюрисдикційний, юрисдикційний), інстанційності розгляду адміністративних справ, за природою процесуальних відносин (конфліктний, неконфліктний, позитивний, сервісний), проваджень відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кодексу адміністративного судочинства України. Проте ключовою ознакою адміністративного процесу за цим підходом є його правова унормованість. Так, за висновком Ю. Д. Кунєва, «адміністративний процес – це не діяльність, а сукупність дій (процедур) публічної (включаючи судову) влади, визначених нормативно-правовими актами та технологічно спрямованих на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних адміністративних справ» [8, с. 53].

Поняття «адміністративний процес» також доцільно розглядати через призму поняття «адміністративні послуги», розкритого в Законі України «Про адміністративні послуги» [9]. Такий підхід підтримує М. М. Тернушак [13]. Але необхідно наголосити, що при цьому адміністративні послуги не охоплюють всю площину адміністративного процесу. Так, до адміністративних послуг згідно із зазначеним законом належить надання органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими особами, державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації витягів та виписок із реєстрів, довідок, копій, дублікатів документів та інші передбачені законом дії, у результаті яких суб'єкту звернення, а також об'єкту, що перебуває в його власності, володінні чи користуванні, надається або підтверджується певний юридичний статус та/або факт [9].

На нашу думку, наведене підтверджує вищезазначену сутність у широкому

розумінні поняття «адміністративний процес» в органі публічного управління з внутрішньоорганізаційного боку, тобто регламентований законом порядок діяльності органів виконавчої влади з реалізації покладених на них функцій. Тому є сенс розкрити це загальне поняття через два його складники, а саме терміни «адміністративний» та «процес».

У словниках наведені такі визначення поняття «адміністративний» – який стосується адміністрації (виконавчої влади), відповідно «адміністрування» – це дія за значенням адмініструвати. У свою чергу, «адмініструвати» означає керувати бюрократично, за допомогою наказів і розпоряджень замість конкретного керівництва [1, с. 8; 12, с. 26]. Розглядаючи етимологію цього слова, знаходимо в латинській мові дієслово *administro*, яке означає «прислужую; допомагаю; керую, завідую» [5, т. 1, с. 49]. Поняття «процес» тлумачиться як послідовна зміна станів, стадій, етапів або певних явищ, яка відбувається закономірним порядком; хід розвитку чого-небудь; сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення певного результату [4, с. 603]. На нашу думку, логічним і послідовним буде охарактеризувати адміністративний процес як процес у ході адміністрування.

З метою додаткової аргументації широкого розуміння терміна, який аналізуємо, слід зауважити, що розгляд поняття відбувається виключно у прив'язці до органів публічного управління (органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування). Загальновідомо, що за визначенням публічне управління спрямоване на реалізацію прав, свобод та законних інтересів приватних осіб і передбачає якнайповніше застосування владою принципу публічності – відкритості та прозорості діяльності її апарату, право впливу громадян на діяльність органів влади, громадський контроль за діяльністю управлінського апарату тощо [4, с. 605].

Ще одним підтвердженням цієї позиції слугує один із проміжних висновків Н. Л. Губерської, що «адміністративна природа процесу полягає в тому, що він здійснюється в адміністративному (або позасудовому) порядку, тобто в межах діяльності органів виконавчої влади і місцевого самоврядування» [2]. М. В. Джафарова також виділяє серед трьох основних тлумачень адміністративного процесу таке: «управлінський адміністративний процес, у межах якого здійснюється виконавчо-розпорядча діяльність органів державного управління» [3, с. 61].

Важливо наголосити, що існування сучасного напрямку – адміністративного менеджменту (*management control*), як особливого виду менеджменту в організаціях публічного управління, який включає адміністративно-розпорядчі форми управління, [4, с. 24], підтверджує правильність розгляду поняття «адміністративний процес» у площині внутрішньої (закритої ззовні) діяльності органів публічної влади. Зокрема, адміністративна діяльність структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій зосереджена на досягненні цілей організації шляхом виконання організаційно-розпорядчих функцій [6]. Адміністративні процеси органів публічного управління передусім обумовлені функціями цих органів:

- забезпечення реалізації державної політики у визначеній одній чи кількох галузях на відповідній території;
- організація виконання нормативних і законодавчих актів та здійснення контролю за їх реалізацією;
- забезпечення в межах своїх повноважень захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
- надання адміністративних послуг;
- державний контроль за дотриманням юридичними особами правил, норм, стандартів у межах визначених повноважень;
- аналіз стану та тенденцій соціально-економічного і культурного розвитку територій та вживання заходів щодо усунення недоліків;
- участь у підготовці пропозицій до проектів програм соціально-економічного

та культурного розвитку відповідної адміністративно-територіальної одиниці;

- внесення пропозицій щодо проекту відповідного місцевого бюджету;
- забезпечення ефективного й цільового використання відповідних бюджетних коштів;
- розробка проектів розпоряджень керівництва;
- погодження проектів нормативно-правових актів, розроблених іншими органами виконавчої влади;
- підготовка звітів керівництва;
- забезпечення здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції;
- розгляд в установленому законодавством порядку звернень громадян;
- опрацювання запитів і звернень народних депутатів України та депутатів відповідних місцевих рад;
- забезпечення доступу до публічної інформації;
- постійне інформування населення про стан здійснення визначених законом повноважень;
- здійснення делегованих повноважень;
- виконання завдань мобілізаційної підготовки, цивільного захисту населення, дотримання вимог законодавства з охорони праці, пожежної безпеки;
- укомплектування, зберігання, облік та використання архівних документів;
- забезпечення в межах своїх повноважень реалізації державної політики стосовно захисту інформації з обмеженим доступом;
- забезпечення захисту персональних даних [10].

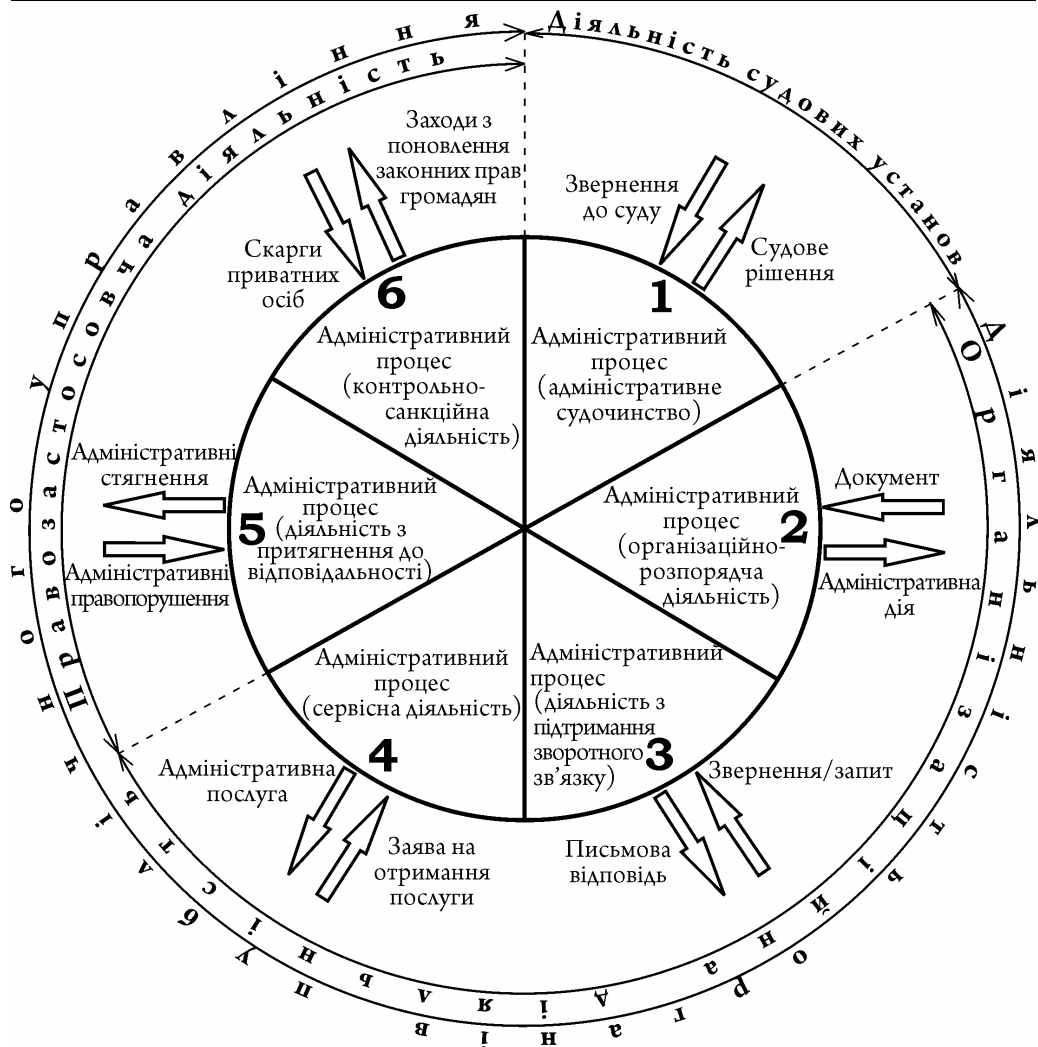
Отже, зазначені вище напрями адміністративної діяльності цілком відповідають головним стадіям адміністративного процесу. Реалізація наведених функцій спрямовується в цілому на визначення певного завдання, підготовку до прийняття відповідного управлінського рішення, безпосередньо прийняття цього рішення, доведення цього рішення до відповідних адресатів та організація його виконання, контроль виконання прийнятих рішень на різних рівнях управління.

Типовий адміністративний процес в органах публічного управління складається зі станів, стадій, етапів, процедур, операцій, дій. Необхідно зауважити, що помилково ототожнювати в широкому розумінні поняття «адміністративний процес» з поняттям «бізнес-процес». Бо при загальних подібностях відмінність полягає в меті діяльності та способах її досягнення [6]. Це пов'язано з тим, що адміністративна діяльність у державному управлінні має особливості, пов'язані насамперед із тим, що сфери державного впливу надто різноманітні, а відповідно й адміністративні процеси, які відбуваються в державно-управлінських суб'єктах, відрізняються залежно від необхідності вирішити певні завдання [11], не пов'язані в переважній більшості з отриманням прибутку установою. Підсумовуючи вищенаведене, з урахуванням напрацювань вищезазначених дослідників, можна схематично подати різні підходи до розуміння поняття «адміністративного процесу» (рисунок).

Опишемо кожен із підходів:

1) адміністративний процес, який проходить в адміністративному судочинстві, де судові установи розглядають справи щодо публічно-правових конфліктів (спорів) згідно з Кодексом адміністративного судочинства України. Входом у процес є звернення до суду, а виходом процесу – судові рішення;

2) адміністративний процес, який полягає в організаційно-розпорядчій (службовій) діяльності з виконання функціональних повноважень органів публічного управління, а саме в опрацюванні організаційно-розпорядчих документів, створених у межах чинного нормативно-правового поля. Входом у процес є документ, а виходом – адміністративна дія державного службовця/структурного підрозділу органу публічного управління;

Підходи до розуміння поняття «адміністративний процес»

3) адміністративний процес, який полягає в діяльності з підтримання зворотного зв'язку із середовищем органів публічного управління. Входом у процес є звернення громадян або інформаційний запит від фізичних та юридичних осіб, а виходом – письмова відповідь згідно із законами України «Про звернення громадян» та «Про доступ до публічної інформації»;

4) адміністративний процес як сервісна діяльність органів публічного управління. Входом у процес є заява на отримання адміністративної послуги від громадянина/юридичної особи, а виходом – надання адміністративної послуги згідно із Законом України «Про адміністративні послуги»;

5) адміністративний процес, метою якого є притягнення до відповідальності за адміністративні правопорушення, який полягає в діяльності щодо застосування заходів адміністративного примусу (стягнення) органами публічного управління (адміністративними органами). Входом у процес є протокол, де зафіксовано адміністративне правопорушення, а виходом – адміністративне стягнення згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення;

б) адміністративний процес, який проходить у контрольно-санкційній діяльності органів публічного управління (адміністративних органів), де відбувається розгляд індивідуально визначених справ у сфері виконавчої діяльності органів влади (вирішення конфліктів). Входом у процес є скарга приватної особи згідно із Законом України «Про звернення громадян», а виходом – заходи з поновлення законних прав громадян.

Перший підхід, на наш погляд, стосується діяльності винятково судових установ. Усі інші реалізуються в діяльності органів публічного управління, при цьому через другий, третій і четвертий підходи розкрито сутність адміністративного процесу в організаційній діяльності, а через п'ятий і шостий підходи – у правозастосовчій діяльності.

Таким чином, аналіз різних підходів до поняття «адміністративний процес» дозволяє виокремити з точки зору досліджень публічного управління такі його основні ознаки:

- а) за обмеженням професійного поля:
 - жорсткі межі функціональних повноважень;
 - регламент роботи (чітка визначеність послідовності стадій/етапів);
 - усталений рух документообігу;
 - незворотність процесу;
 - регулюючий характер нормативно-правових документів;
- б) за головними стадіями:
 - планування роботи працівника/структурного підрозділу/установи;
 - визначення поточного завдання;
 - підготовка до прийняття управлінського рішення;
 - взаємодія по горизонталі структурного підрозділу/установ;
 - прийняття рішення;
 - погодження проектів внутрішніх та вихідних документів;
 - доведення прийнятого рішення до адресатів та організація виконання;
 - контроль виконання прийнятих рішень;
 - надання адміністративних послуг громадянам;
 - надання відповідей на запити/звернення та контрольні документи;
- в) за суб'єкт-об'єктами:
 - суб'єктом процесу є державний службовець чи інша особа, уповноважена на виконання адміністративних функцій;
 - об'єктом процесу є виконання функціональних повноважень суб'єкта;
- г) за часом:
 - обмеженість у часі деяких стадій/етапів;
- д) за сприйняттям з боку зовнішнього середовища:
 - прозорість і водночас невидимість (закритість) процесу;
 - неперервна постійна робота з документами;
- е) за впливом:
 - активний вплив на процес здійснюють керівництво і громадяни;
 - опосередкований вплив на процес здійснюють вищі за ієрархією органи влади спорідненого профілю роботи.

Крім того, слід зауважити, що в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства адміністративний процес в органах публічної влади також змінюється і виходить на порядок денний необхідність окреслення переліку його типових різновидів. Зокрема, як зазначено в Плані заходів щодо цифрового розвитку України на 2017 р., репрезентованому 16 травня 2017 р. Прем'єр-міністром України, у IV-му кварталі 2017 р. передбачається розроблення пропозицій щодо уніфікації процесів державного управління, стандартизації типових адміністративних процесів, їх аутсорсинг та автоматизація.

Таким чином, адміністративний процес, залишаючися по суті незмінним, набуває нових форм та реалізується за допомогою сучасних інструментів, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій.

З урахуванням численності підходів до тлумачення поняття «адміністративний процес» під час дослідження питань, пов'язаних із модернізацією адміністративних процесів в умовах розвитку інформаційного суспільства, ми оперуватимемо цим поняттям у значенні «регламентований законами і нормативно-правовими актами порядок діяльності органів публічного управління з реалізації покладених на них функцій, який складається з чітко визначених станів, стадій, етапів, процедур, операцій, дій та вимагає від суб'єкта цього процесу його безумовного дотримання». Таке тлумачення, на наш погляд, найбільш точно відображає наявний стан діяльності структурних підрозділів органів публічного управління, стаючи основою для подальшого детального дослідження й вироблення практичних рекомендацій з удосконалення діяльності органів публічного управління.

Подальші дослідження з цієї тематики передбачають вивчення зарубіжного досвіду на основі стандартів з метою визначення можливих шляхів модернізації адміністративних процесів задля побудови оптимальної моделі функціонування структурного підрозділу органу публічного управління України в умовах впровадження елементів електронного урядування, зокрема електронного документообігу.

Список використаних джерел / List of references

1. **Великий** тлумачний словник сучасної української мови / уклад., голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1440 с. [Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / uklad., holov. red. V. T. Busel. – Kyiv ; Irpin : Perun, 2001. – 1440 s.].
2. **Губерська Н. Л.** Адміністративний процес: сучасні підходи до визначення / Губерська Н. Л. // Адміністративне право і процес. – 2014. – № 3(9) (Ювілейний). – Режим доступу : <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/392-administratyvnyy-protses-suchasni-pidkhody-do-vyznachennya-huberska-n-1> [Huberska N. L. Administratyvnyi protses: suchasni pidkhody do vyznachennya / Huberska N. L. // Administratyvne pravo i protses. – 2014. – № 3(9) (Yuvileinyi). – Rezhym dostupu : <http://aplaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-9-2014-jubilee/item/392-administratyvnyy-protses-suchasni-pidkhody-do-vyznachennya-huberska-n-1>].
3. **Джафарова М. В.** Визначення адміністративного процесу: проблемні питання правової доктрини / Джафарова М. В. // Наук. вісн. Міжнар. гуманіт. ун-ту. Сер. «Юриспруденція». – 2015. – № 13, т. 1. – С. 60 – 62 [Dzhafarova M. V. Vyznachennia administratyvnoho protsesu: problemni pytannia pravovoi doktryny / Dzhafarova M. V. // Nauk. visn. Mizhnar. humanit. un-tu. Ser. «Yurysprudentsiia». – 2015. – № 13, t. 1. – S. 60 – 62].
4. **Енциклопедичний** словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. – Київ : НАДУ, 2010. – 820 с. [Entsyklopedychnyi slovnyk z derzhavnoho upravlinnia / uklad. : Yu. P. Surmin [ta in.] ; za red. Yu. V. Kovbasiuka [ta in.]. – Kyiv : NADU, 2010. – 820 s.].
5. **Етимологічний** словник української мови : в 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) [та ін.] ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наук. думка, 1983 [Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy : v 7 t. / redkol. O. S. Melnychuk (holov. red.) [ta in.] ; AN URSSR ; In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. – Kyiv : Nauk. dumka, 1983].
6. **Кирий С. Л.** Адміністративна діяльність як структурно-функціональний компонент державного управління / Сергій Кирий // Держ. упр. та місц. самоврядування : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2009. – Вип. 1(1). – С. 59 – 67 [Kyrii S. L. Administratyvna diialnist yak strukturno-funktsionalnyi komponent derzhavnoho upravlinnia / Serhii Kyrii // Derzh. upr. ta mists. samovriaduvannia : zb. nauk. pr. – Dnipropetrovsk : DRIDU NADU, 2009. – Vyr. 1(1). – S. 59 – 67].
7. **Кодекс** адміністративного судочинства України // Відом. Верховної Ради України. – 2005. – № 35 – 36, № 37. – Ст. 446. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

Theory and history of Public Administration

2747-15/page [Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2005. – № 35 – 36, № 37. – St. 446. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/page>].

8. **Кунєв Ю. Д.** Адміністративний процес: проблеми визначення сутності та змісту / Ю. Д. Кунєв // Публічне право. – 2013. – № 2(10). – С. 51 – 56 [Kuniev Yu. D. Administratyvnyi protses: problemy vyznachennia sutnosti ta zmistu / Yu. D. Kuniev // Publichne pravo. – 2013. – № 2(10). – S. 51 – 56].

9. **Про адміністративні послуги** : Закон України від 6 верес. 2012 р. № 5203-VI // Відом. Верховної Ради України. – 2013. – № 32 – Ст. 409. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17> [Pro administratyvni posluhy : Zakon Ukrainy vid 6 veres. 2012 r. № 5203-VI // Vidom. Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2013. – № 32 – St. 409. – Rezhym dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>].

10. **Про затвердження** Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 верес. 2012 р. № 887. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/887-2012-%D0%BF> [Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro strukturnyi pidrozdil mistsevoi derzhavnoi administratsii : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 veres. 2012 r. № 887. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/887-2012-%D0%BF>].

11. **Пузирний В. Ф.** Розуміння та значення адміністративної діяльності в державному управлінні / В. Ф. Пузирний // Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Сер. «Юрид. науки». – 2014. – Вип. 6 – 1, т. 3. – С. 30 – 33 [Puzyrnyi V. F. Rozuminnia ta znachennia administratyvnoi diialnosti v derzhavnomu upravlinni / V. F. Puzyrnyi // Nauk. visn. Kherson. derzh. un-tu. Ser. «Yuryd. nauky». – 2014. – Vyr. 6 – 1, t. 3. – S. 30 – 33].

12. **Сучасний** словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / уклад : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – Київ : Довіра, 2006. – 789 с. – (Словники України) [Suchasnyi slovnyk inshomovnykh sliv: blyzko 20 tys. sliv i slovospoluchen / uklad : O. I. Skopnenko, T. V. Tymbaliuk. – Kyiv : Dovira, 2006. – 789 s. – (Slovnyky Ukrainy)].

13. **Тернушак М. М.** Щодо сучасного трактування адміністративного процесу / М. М. Тернушак // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 3. – С. 177 – 180 [Ternushchak M. M. Shchodo suchasnoho traktuvannia administratyvnoho protsesu / M. M. Ternushchak // Porivnialno-analitychne pravo. – 2015. – № 3. – S. 177 – 180].

14. **Юридична** енциклопедія : у 6 т. / ред. кол. : Ю. С. Шемшученко [та ін.]. – Київ : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998 [Yurydychna entsyklopediia : u 6 t. / red. kol. : Yu. S. Shemshuchenko [ta in.]. – Kyiv : Ukr. entsykl. im. M. P. Bazhana, 1998].

Надійшла до редколегії 04.10.17